[illegible] ac si illa redderent. De sollempni autem quod Ambrosius ait [illegible] uniuersi [illegible] penitentia [illegible] mortali [illegible] sollempni penitentia [illegible] semel celebratur [illegible] semel [illegible] consequenter annectit de sollempni [illegible] Sollempnis [illegible] ut Ambrosii uerbo [illegible] manifestis [illegible] uilescat [illegible] fiat. [illegible] penitentiam sit [illegible] semel [illegible] esset [illegible] soluit [illegible] contemnibilis fuit. Quod [illegible] post penitentiam [illegible] aliquis [illegible] mortalis [illegible] Origenes [illegible] de ac solempni penitentia que pro grauioribus criminibus iniungitur. Si nos [illegible] culpa mortalis inuenerit [illegible] blasphemia fidei [illegible] ut [illegible] culpa semel [illegible] aliquando debitam penitentiam agere [illegible]

In grauioribus enim criminibus semel tantum penitentie [illegible] locus. Communia [illegible] frequenter incurrimus semper penitentiam recipiunt et semper redimuntur. Omnia [illegible] mortalia [illegible] minus grauia [illegible] sicut sepe committuntur ita sepe [illegible] penitentiam redimuntur [illegible] de grauioribus criminibus semel tantum [illegible] penitentia scilicet solempnis. Nam ad illa [illegible] penitentia sed non solempnis. Quod in [illegible] sentiatur. Quod penitentia [illegible]

Quod autem penitentia non semel tantum [illegible] frequenter iteretur [illegible] frequentius [illegible] Ait enim [illegible] qui peccant [illegible] semel tantum [illegible] ut utilem [illegible] penitentiam [illegible] qui sapiunt [illegible] non solum [illegible] semel [illegible] dicunt [illegible] semel peccantibus post baptismum ualeat penitentia [illegible] peccantibus [illegible] Alioquin [illegible] peccatum esse [illegible] Quis [illegible] semper peccauerit [illegible] Dicit enim [illegible] semper peccantibus sub [illegible] placari peccata [illegible] Constat enim [illegible] peccata [illegible] qui semper [illegible] distinguere [illegible] semper distinguerent. Item ad [illegible] hominum iniquitas [illegible]

[illegible] ut [illegible] post [illegible] post [illegible] uel simulata [illegible] tamen [illegible] superstites [illegible] solem suum [illegible] qui ante [illegible] lassitudinis [illegible] ac salutis [illegible] in ecclesia locus ille [illegible] suos [illegible] patientie [illegible] Et [illegible] siquis nobis dicat. [illegible] ad [illegible] uitam futuram [illegible] uitia [illegible] professione [illegible] blandimenta [illegible] penitentie uehementius [illegible] sanguis [illegible] caritate ardentius flagrando. Quis [illegible] pectus ut [illegible] hominum dicat [illegible] uerum [illegible] saltem huius [illegible] suauitatem [illegible] tamen immanem sacrilegam [illegible] Iohannes Chrysostomus de reparatione lapsi. Talis [illegible] erga homines [illegible] numquam [illegible] penitentiam [illegible] simpliciter offerat. Etiam si ad summum [illegible] malorum [illegible] uelit reuerti ad uirtutis [illegible] suscipit libenter amplectitur. [illegible] statum. Quod [illegible] pertinentiam [illegible] quis [illegible] omnes [illegible] quantuscumque [illegible] gestum [illegible] penitentie [illegible] patitur quantum [illegible] dat mercedem. Exemplum [illegible] Dauid enim [illegible] adulterium simul et homicidium [illegible] perpetrauit [illegible] postea [illegible] Illud autem mirabile [illegible] dies [illegible] dominum [illegible] statim [illegible] dignus [illegible] estimabatur indignus. Nec [illegible] oblatione [illegible] peccati [illegible] His aliis [illegible] penitentiam [illegible] semel [illegible] surgere [illegible] penitentiam [illegible] peccantibus [illegible] semel [illegible] baptismum [illegible] Sciendum [illegible] penitentie [illegible] non ualet [illegible] post lapsum resurgere [illegible] Verum [illegible] penitentiam [illegible] que sepe fit [illegible] penitentiam [illegible] baptismum [illegible] Quod pluribus [illegible]

Et sicut potestis [illegible] auctoritatibus illorum error conuincitur [illegible] penitentiam

sepius agendam, et post lapsum peccantes frequen-
ter surgere diffitentur, ita eisdem illorum opprimuntur e-
loquiis, qui pro iteratum peccatis asserunt deum
non iterum punire, cuius ob veniam a domino consequi
posse sine ulla pena. Quod et auctoritatibus astrue-
re conantur. Ait enim propheta: Non iudicabit deus
bis in idipsum. Vel ut alii transtulerunt: Non consurget
duplex tribulatio. Si ergo, inquiunt, alicui sacerdoti
confessus unum de duobus vel pluribus peccatis
pro illo iniunctam sibi a sacerdote satisfactionem implevit
et decessit, non pro illo peccato amplius iudicandus est, de
quo satisfecit ad arbitrium sacerdotis, quia iterum iudi-
caretur. Sed si ideo iterum iudicetur, bis in idipsum
iudicat deus, et consurgit duplex tribulatio. Sed de
his ergo tamen oportet illud intelligi, quos presentium
supplicia commutant in bonum, et sic perveniunt
super quos non consurget duplex tribulatio, quia nec inter
flagella duriores et deteriores fiunt, ut Pharao; in quibus
presentibus eterna connectuntur, ut temporale suppli-
cium sit eis eterne pene initium. Unde Augustinus: Le-
gimus successum esse regi, in vindicta hic incipit, tarde-
bit usque ad eternam damnationem. Hic circa
illos notandum est, qui dicunt illud: Salus non iudica-
bit deus bis in idipsum. Ad eterna pene flagella
quidam hic flagellis cruciantur, alii hic et in eternum
puniuntur. Quinque enim modis flagella con-
tingunt. Vel ut iustis merita augeantur per patien-
tiam, ut Iob; vel ad custodiam virtutum ne a dia-
bolo temptentur, ut Paulo; vel ad corrigenda pecca-
ta, ut Marie lepra; vel ad gloriam dei, ut de ceco nato; vel
ad initium pene, ut Herodi, quatinus hic videatur quid
inferno sequatur, secundum illud: Duplici contritione
contere eos. Illa ergo auctoritas non non cogit
nos sentire omnia que temporaliter puniuntur
non ulterius a deo puniendo, sed Naum mistice eundem
locum dicat, ubi etc. egyptios ultimis ad opu-
ntos temporaliter, nec in eternum puniendos;
non est tamen de omnibus generaliter intelligendum. Sicut nec
quod dicitur ibi: Sodomitas igne, egyptios
in mari, israelitas in eremo perdidit, sed non temporaliter
pro peccatis punisse, nec in eternum punire,
quia non iudicabit deus bis in idipsum. Qui ergo puniuntur
post non puniuntur. Aliorum merentur hic pena
que ergo necessaria dicere attentius lector huius vi, neque
nede omnibus generaliter intelligas, sed de his tamen qui
et ipsa flagella pro(…)iam exigunt, ardentes in domino
(…) qui et breviter momentaneo tamen non
repulsit eos. Quos autem qui premisse
flagellum non corrigunt post eternaliter puni-
untur, ubi ostenditur agens de fideli deprehensio
in adulterio qui decollatur, ubi ostenditur levia per

cata brevi temporali supplicio purgari, magna vero diu-
turnis eternisque suppliciis reservari, ita inquiens:
Queratur hic aliquis si fidelis deprehensus in adulterio de-
collatur quid de eo postea fiat. Aut enim punitur et falsum
est quod dicitur: Non iudicat deus bis in idipsum. Aut non punitur,
et optandum est adulteris ut hic brevi pena puniantur,
ut fruantur in vita eterna. Ad quod respondemus:
Deum in eum tantum pro supplicium quod sancte misericordie, et
non punitum sententiam iudicis, non ipsius peccatoris exer-
cende, de hiis penis auferri potatur, et magnum
peccatum magnis diuturnisque cruciatibus. Si quis pu-
nietur sit ut quis israelite maledixerat, et qui in sabbato lig-
na colligerat, tales peccata non punirentur, quia culpa levis
presenti supplicio compensata sit. Levis enim cul-
pa levi supplicio compensatur. Hiis satis innuit ipse
gravia peccata et hic puniri gravi supplicio, et in futuro
punienda cruciatibus, de quibus pena magis in flagellis
levia vero quo punitur levi pena compensatione re-
cipe. Quod in bonis sit non ambiguum, et in malis
forte et sic, patris iam apparet, quod illi de propheta
inducunt non facere pro eis, qui dicunt ei qui hic bis ser-
uat de alio veniam postulari proprium. Alias quoque aucto-
ritates inducunt. Ait enim Gregorius: Pluit dominus super
unam civitatem, et super alteram non pluit, et eadem civi-
tatem ex parte compluit, et ex parte aridam reliquid.
Cum ille qui proximum odit ab aliis vitiis se corrigit,
una eademque civitas ex parte compluitur et ex parte ari-
da remanet. Quia sunt quidam qui cum quedam vitia resecaverint
in aliis graviter perdurant. Item Ambrosius: Prima
consolatio est, quia non obliviscitur misereri deus. Secunda
per punitionem, ubi etsi fides desit, pena satisfacit
et relevat. Rome quoque vivunt christiani, sibi si unum pec-
catum gerunt et alio tacito satisfactionem a sacerdote i-
niunctam explevit, numquid pro peccato tacito quod
sub tuum confessus, purget ei pena imponet. Longe
hec ratione recedit a sive ratione est, quia pro eo peccato de-
net nulli bis penitentiam imponit. Sed utrum illa
peccati condigna satisfactio, vel in peccatum deletum
videtur. His respondere potest sic illud Gregorii: Pluit
dominus etc. Non ad veniam sed ad operis perpetrati
cessationem referendum est, ut in parte civitatis dica-
tur compluit qui ab actu et delectatione peccati cum an-
te vigilat in cessat, non quod ei veniam sit. Vocatur
pluvia illa talis continentia, quia ab opere peccati re-
vocatur, quod ex fonte gratie dei id cordi instillatur, vel
vel sic ad primam paulatim veniat, vel etiam
adeo punitur, quia diuturnioris delectatione et actu
peccati magis est accumulasse tormentum. Sicut
ad indulgentiam veniat plurima referuntur, cum gratis
etiam sine ostendere videbitur. Si enim per unum unum
quis peccato non miseretur, et quia diminutiva sunt replicant

Deus non iudicat bis in idipsum — Quinque modis contingunt flagella — De egyptiis et israelitis et sodomitis — Quomodo sint accipienda — Quomodo semper punitur — Respondet

Io. iii. · ii. cor. xii. · nu. xii. · Io. ix. · ac. xii. · Ier. xvi.

ne sustineat ei debetur ut paulus ii. cor. 12.
ut ei meritum cumuletur ut iob. c. 1. et 7.
ut penis culpa puniatur ut maria nu. 12.
ut christus glorificetur ut cecus natus. Io. 9.
ut dampnatio inchoetur ut herodes. act. 12

caritate sit dignus est vita. Nemo autem simul dignus est vita et morte. Non est ergo adhuc ligatus debito eterne mortis. Filius enim ire esse desinit ex quo diligere et penitere cepit. Ex tunc ergo solutus est ab ira que non manet super illum qui credit [illegible] super illum qui non credit. Non ergo postmodum per sacerdotem cui confitetur ab ira eterna liberatur a qua iam liberatus est per Dominum ex quo dixit confitebor. Solus ergo Deus hominem interius mundat a macula peccati et a debito eterne pene solvit. Qui per prophetam ait: Ego solus deleo iniquitates et peccata populi. Item Ambrosius: Verbum Dei dimittit peccata, sacerdos est iudex. Sacerdos quidem officium suum exhibet, sed nullius potestatis iura exercet. [illegible] ille solus dimittit peccata qui solus pro peccatis [illegible] mortuus est. Item Augustinus: Nemo tollit peccata nisi solus Christus qui est agnus tollens peccata mundi. Tollit autem et dimittendo que facta sunt et adiuvando ne fiant et perducendo ad vitam ubi omnino fieri non possunt. His aliisque pluribus testimoniis docetur Deum solum per se peccata dimittere, et sicut dimittit quibusdam, ita et aliorum quorundam peccata retinet. Quod et sacerdotes dimittunt et retinent peccata.

Nec ideo tamen negamus sacerdotibus concessam potestatem dimittendi et retinendi peccata, cum [illegible] in evangelio ap[illegible] [illegible]. Hinc Augustinus ait: Ecclesie caritas que per Spiritum [illegible] diffunditur in cordibus nostris, qui participes sunt [illegible] peccata dimittit, eorum autem qui non sunt participes tenet. Item [illegible] sacerdotes possunt confitentibus parcere [illegible] tenentur remittit Deus. Lazarum [illegible] de monumento suscitatum [illegible] discipulis suis solvendum [illegible] ostendens potestatem solvendi concessam sacerdotibus. Dicit enim: Quecumque solveritis super terram erunt soluta et in celo. Hoc est: Ego Deus et omnes celestis militie ordines et omnes sancti in gloria mea [illegible] vobiscum et confirmant quos ligatis et solvitis. Non dixit: quos putatis ligare et solvere, sed in quos exercetis opus [illegible]. Alia autem vestra opera in peccatores non cognosco. Item [illegible] [illegible] dimittit [illegible] condicione [illegible] dimittit [illegible] omnibus [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] peccata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] peccata dimittit [illegible] considerationem [illegible] dignum est [illegible] [illegible] peccata dimittit [illegible] [illegible] prelatos [illegible] vel per eos suos non remittit [illegible] penitere [illegible] communiter [illegible]

[illegible] dimissa et dimittentur. Ecce quam varia a doctoribus super his traduntur, et in hac tanta varietate quid tenendum? Hoc sane dicere ac sentire possumus, quod solus Deus peccata dimittit et retinet, et tamen ecclesie contulit potestatem ligandi et solvendi. Sed aliter ipse solvit vel ligat, aliter ecclesia. Ipse enim per se tantum ita dimittit peccatum, quod et animam mundat ab interiori macula et a debito eterne mortis solvit. Quomodo sacerdotes solvunt vel ligant a peccatis.

Non autem hoc sacerdotibus concessit, quibus tamen potestatem tribuit ligandi et solvendi, id est ostendendi homines ligatos vel solutos. Unde Dominus leprosum prius sanitati per se restituit, deinde ad sacerdotes misit, quorum iudicio ostenderetur mundatus. Ita etiam Lazarum iam vivificatum obtulit discipulis solvendum, quia etsi aliquis apud Deum sit solutus, non tamen in facie ecclesie solutus habetur, nisi per iudicium sacerdotis. In solvendis ergo culpis vel retinendis ita [illegible] sacerdos evangelicus [illegible] iudicat, sicut olim legalis in illis qui contaminati erant lepra, que peccatum signat. Unde Ieronimus super Matheum: Et tibi dabo claves regni celorum [illegible] hunc locum [illegible] intelligentes aliquid [illegible] ut damnare [illegible] vel [illegible] noxios [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habebant le[illegible] peccata dimit[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipse [illegible] [illegible] tradi[illegible] super [illegible]. Quomodo sacerdotes ligant et sol[illegible] [illegible] sacerdotes [illegible] [illegible] vel per eam [illegible] Quem modum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de ea aliquid [illegible]

Hinc unde ad [illegible] plenum [illegible]

Item auctoritas libri [illegible] Ambrosius de penitentia

Augustinus [illegible]

Augustinus super Iohannem

Item ut de penitentia

Item ut de baptismo parvulorum

Item ut eodem

cu.

lu. xxiii.

Io. xx.

si

Ier. super Matheum

xiiii.

in lege

UNIV. HELS. Mscr.

[illegible]

a ipso aperuit [illegible]

[illegible] quem [illegible]

[illegible] Ad hoc [illegible] imponit [illegible]

[illegible] Frustrat claves [illegible] sacerdotis

penitentiam agere [illegible] contritionis [illegible] indulgentiam

[illegible] Est [illegible] modus ligandi et solvendi

[illegible] excommunicationem [illegible] dum [illegible] canonicam

[illegible] manifeste [illegible]

[illegible] impendentis sententiam [illegible] a loco [illegible]

[illegible] communione [illegible] consortio [illegible]

ut erubescant [illegible] penitentiam [illegible]

[illegible] Quem [illegible]

[illegible]

[illegible] nolle [illegible]

[illegible] appellatur [illegible]

[illegible] bona [illegible] tempore [illegible]

[illegible] macula [illegible]

[illegible] lavat. [illegible] homicidium [illegible]

[illegible] Quo [illegible] tamen [illegible]

[illegible] contriti [illegible]

[illegible] in anima ipsius macula. [illegible] voluntas

[illegible] illa [illegible]

[illegible] Que [illegible]

macula [illegible] purgat. Post [illegible]

[illegible] mea [illegible]

[illegible] pollutum [illegible] sicut [illegible]

[illegible] ita post actum [illegible]

[illegible] sicut [illegible]

[illegible] peccatum agere ipsa [illegible]

[illegible] macula [illegible]

[illegible] sacerdotes [illegible]

[illegible] Quod exponens [illegible]

[illegible] Sola [illegible]

[illegible] quas [illegible] claves [illegible]

[illegible] sacerdotes [illegible]

[illegible] sacerdotis [illegible]

[illegible] sacerdotes [illegible]

[illegible] ut [illegible] claves [illegible]

[illegible] que [illegible]

[illegible]

[illegible] ... ordo ab apostolis celebratus est, ita quod ut legitur in actibus
vi. apostolorum VII viros plenos spiritu sancto elegerunt, quibus
oratione premissa manus eis imposuerunt. Unde et decreverunt,
ut in omni matre ecclesia VII diacones essent circa aram,
qui VII columpne altare adsistant. Hii sunt VII angeli tu-
viii. ba canentes in apocalypsi. Qui quales esse debeant, apostolus
docet Timotheo scribens. Hii cum ordinantur, solus episcopus
xvi manum eis imponit, quia ad ministerium applicantur.
Ponit eis orarium, id est stolam super levum humerum, ut per
hoc intelligant se accepisse iugum domini suave, quo ad sinistram
pertinentia divino timori subiciant. Accipiunt etiam tex-
tum evangelii, ut intelligant se esse precones evangelii Christi.
Hii vero antequam ordinentur probentur, ut docet apostolus, et sic
ministrent, nullum crimen habentes. Hoc officio usus est Christus,
quando post cenam sacramentum carnis et sanguinis discipulis dispen-
savit, et quando apostolos dormitantes ad orationem incita-
xvi. vit dicens: Vigilate et orate ut non intretis in temptationem.

Septimus est ordo presbiterorum. Presbiter grece, *De presbiteris*
senior interpretatur latine, non pro etate vel decre-
pita senectute, sed propter honorem et dignitatem quam accep-
erunt. Presbiteri nominantur, quia in eorum prudentia et matu-
ritate consiliorum precellere debent in populo. Sic scriptum est: Se-
nectus venerabilis est non diuturna neque annorum numero com-
putata. Cani enim sunt sensus hominis, et etas senectutis
vita immaculata. Ideo autem presbiteri sacerdotes vocantur, quia sacrum
dant, qui licet sint sacerdotes, tamen pontificatus apicem
non habent sicut episcopi, quia nec chrismate frontem signant, nec paraclitum
dant. Quod solis deberi episcopis lectio actuum apostolorum de-
monstrat. Unde apud veteres idem episcopi et presbiteri fuerunt, quia il-
lud est nomen dignitatis, non etatis. Sacerdos nomen habet compositum
ex greco et latino, quasi sacrum dans, sive sacer dux. Sicut enim rex a re-
gendo, ita sacerdos a sanctificando dictus est. Consecrat
enim et sanctificat. Antistes sacerdos dictus est, ab eo quod ante
stat. Primus est enim in ordine ecclesie. Ad presbiterum autem pertinet
sacramentum corporis et sanguinis Christi in altari dei conficere, oratio-
nes dicere, et dona dei benedicere. Qui cum ordinatur, inungun-
tur ei manus, ut intelligat se accepisse gratiam conse-
crandi et caritatis opera debere ad omnes extendere. Accipit
et stolam, que tenet utrumque latus, quia debet esse munitus
armis iustitie contra adversa et prospera. Accipit et calicem cum
vino et patenam cum hostiis, ut per hoc sciat se accepisse
potestatem placabiles deo hostias offerendi. Hic ordo a
filiis Aaron sumpsit exordium. Summos enim pontifices
et minores sacerdotes instituit deus per Moysen, qui ex precep-
to domini Aaron in summum pontificem, filios vero eius in
minores sacerdotes. Christus quoque duodecim elegit discipulos
prius, quos et apostolos vocavit, quorum vicem gerunt in ecclesia maiores

[illegible] ... presbiteri ... [illegible] ... successores ... [illegible]
... [illegible] ... preparavit.
Quales autem eligerentur presbiteri debebant, apostolus ... [illegible]
ostendit ... [illegible] ... significantur presbiteri ... officio usus
est cum ... [illegible] ... sacerdos ... [illegible]
et quando post cenatam panem et vinum in corpus suum et san-
guinem commutavit. Clare de VII ecclesiasticis gradibus breviter ...
quid ad quemque pertineat insinuavimus. *Duo cum tamen dicantur* c.xli.

Cumque omnes spirituales sint et sacri, excellenter tamen canones du-
os sacros tantum ordines appellari censent, diaconatus scilicet
et presbiteratus, quia hos solos primitiva ecclesia legitur habuisse, et de his
solis preceptum apostoli habemus. Apostoli enim in singulis civita-
tibus episcopos et presbiteros ordinaverunt. Levitas etiam ab apostolis ordina-
tos legimus, quorum maximus fuit beatus Stephanus. Subdiaconos
vero et acolitos procedente tempore ecclesia sibi constituit. *Quid* c.xliii.

Si autem queritur quid sit quod hic vocatur ordo: *[illegible]*
Sane dici potest signaculum quoddam esse, id est sacramentum quoddam,
quo spiritualis potestas traditur ordinato et officium. Karacter igitur spiritu-
alis, ubi fit promotio potestatis, ordo vel gradus vocatur. Et dicuntur
autem hii ordines sacramenta, quia in eorum perceptione res sacra, id est gratia,
confertur, quam figurant ea que sibi geruntur. *De nominibus* c.xliv.

Sunt et alia quedam non ordinum sed *dignitatum et officiorum*
dignitatum vel officiorum nomina. Dignitatis simul et of-
ficii nomen est episcopus. Episcopatus autem vocabulum inde dictum est, quod ille qui
episcopus efficitur, superintendat curam scilicet subditorum gerens.
Scopin enim grece, latine intendere dicitur. Episcopi autem grece c.xlvi.
latine speculatores interpretantur. Nam speculator
est prepositus in ecclesia dictus, eo quod speculetur atque perspiciat populorum
infra se positorum mores et vitam. *De pontifice* c.xlvii.

Pontifex princeps sacerdotum est, quasi via sequentium.
Ipse et summus sacerdos nuncupatur. Ipse enim sacerdotes
et levitas efficit, ipse omnes ecclesiasticos ordines disponit.
Ordo autem episcoporum quadripartitus est: *quadripartito episcoporum* c.xlviii.
scilicet in patriarchis, archiepiscopis, metropolitanis *ordine*
atque episcopis. Patriarcha grece summus patrum interpretatur, quia pri-
mum, id est apostolicum, tenet locum, ut Romanus, Antiochenus,
Alexandrinus. Summus autem omnium est Romanus. Archiepiscopus prin-
ceps est episcoporum. Archos enim grece princeps dicitur. Metropolitani a
mensura civitatum dicuntur. Singulis enim provinciis preeminent,
quorum auctoritati et doctrine ceteri sacerdotes subiecti sunt. Sol-
licitudo enim totius provincie ipsis commissa est. Omnes autem
superius designati ordines episcopi nuncupantur. Notandum quod archi-
episcopi nomine primates superius significasse videtur, et metropolitanos,
quos nunc archiepiscopos dicimus. Horum autem discretio a gentilibus intro-
ducta videtur, qui suos flamines, alios archiflamines,
alios protoflamines appellabant. Sacerdotes enim gen-
tilium flamines dicebantur, quia habebant in capite pille-
um, in quo erat brevis virga, desuper habens lane aliquid, quod
cum per estum ferre non possent, filum tantum in capite ligare

BIBL. UNIV. HELS.

[illegible] [illegible] [illegible]
radio quem ut ebant [illegible] [illegible] sunt [illegible]
Et festis diebus stole deposito [illegible] imponebant. plac
[illegible] eminentes. Vnde [illegible] [illegible] [illegible] figu
ra multiplex [illegible]. Non sacerdotem in psalmum in poeta
[illegible]. Cantor non uocatur quia uoce modulatur in cantu.
Huius sunt due species, precentor et succentor. Precentor quia
uocem premittit in cantu. Succentor quia subsequenter canen
do respondet. Concentor autem dicitur, quia consonat. Qui autem
non canit, nec consonat concentor non erit. Hiis breuiter tituli
ammonendi sunt, quod ministri quanto sibi excellunt ca
nonice dignitate, ita precellant uite sanctitate, ut eis ple
bi commissa eorumque disciplinis erudita gratanter eis obediat, et
eorum imitatione de die in diem proficiat. Quibus diuina
sacramenta percipiuntur et missarum solempnia. Missa
sa autem dicitur uel quia missa est hostia, cuius memoratio fit
in illo officio. Vnde dicitur: ite missa est, id est sequimini hostiam que
missa est ad celestia tendentes post eam, uel quia missus ce
lestis uenit ad consecrandum dominicum corpus per quem ad
altare celeste defertur hostia. Vnde etiam dicitur: ite missa est.

Solet etiam queri si heretici [illegible]
ab ecclesia dispersi et dampnati possint talia sacros
ordines, et si ab eis ordinati redeuntes ad ecclesie uni
tatem debeant reordinari. Hanc questionem perplexam ac
pene insolubilem faciunt uerba doctorum, qui plurimum disso
nare uidentur. Videntur enim quidam tradere hereticos sacros or
dines dare non posse, nec illos qui ab eis ordinati uidentur gratiam

Dicit enim Innocentius [illegible] recipe
arrianorum clericos non uidi suscipiendos cum sacerdotio
uel ministerio alicuius dignitatis. Quibus solum baptismatis
esse permittit, quia in nomine patris et filii et spiritus sancti percipitur. Dicit
etiam eos non posse dare spiritum sanctum quem amiserunt et reordinatos ab
hereticis capite habere uulneratum, et eum qui honorem a
misit honorem dare non posse, nec illum aliquid accepisse,
cum in dante nichil erat quod ipse posset accipere. Tradit
etiam uenientibus ab hereticis per manus impositionem laicam
tantum tribuendam communionem, nec ex his aliquem in clericatus
honorem uel exiguum subrogare. Gregorius etiam dicit sacri
legam esse arrianorum consecrationem, cum ex eorum manu
communio percipitur. Calixtus etiam dicit: omnia que ecclesie faciunt
heretici, carnalia, inania et sacrilega esse, et eorum altaria
falsa et illicita sacerdotia et sacrificia sacrilega, qui more si
miarum cum homines non sunt formam imitantur humanam.
Nullum ecclesie catholice auctoritatem sibi uendi
cant, cum ipsi in ecclesia non sunt sacrilegi sacerdotum am
ministrant et altare ponunt, cum nec sacrificata oblatio
illic per sit ubi spiritus sanctus non sit, nec cuiquam dominus per eius preces uel obla
tiones prosit, qui dominum ipsum uiolauit. Leo quoque asserit omnia que
offeruntur ab hereticis contaminata esse, in eo spiritum
esse, quibus licet sancti uideantur specie sui, tamen que contacta sunt
ab illo qui pollutus est, polluuntur omnia. Item odit deus

sacrificia hereticorum et [illegible] [illegible] in mente eius cogit
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] naribus
[illegible]. Item: ubi offertur panis sacrilegium est. Leo
etiam testatur extra ecclesiam non uitam esse, sacerdotia nec uera sa
crificia. Item etiam dicit: Per crudelissimam uesaniam sacrile
gam facte omnium sacramentorum lumen extinctum est. Interrupta
est sacrificii oblatio, defecit consecrationis sanctificatio, ut parricidalibus
manibus impiorum omnia se subtraxerunt misteria. Hiis
aliisque testimoniis astruitur, ut sacramenta ecclesiastica, puta
corporis et sanguinis, ordinationis et confirmationis
per hereticos possent communicari. Contra autem alii sen
tire uidentur, qui ab hereticis collata sacros ordines sicut baptismum
ualeant. Nec heretici redeuntes qui ordinati sunt
et baptizati iterum ordinandi sunt, sicut nec baptizandi.

Vnde Augustinus. De hereticis et dampnatis: Quod quidam dicunt
baptisma quod accepit non amittit qui recedit ab ecclesia, ius autem dan
di quod accepit amittit, multis modis apparet in a
niter dici. Primo quia nulla ostenditur causa cur ille qui illud
baptisma amittere non potest, ius dandi possit amittere. Vtrumque
enim sacramentum est, et quadam consecratione utrumque homini datur,
illud cum baptizatur, istud cum ordinatur. Ideo non licet
in catholica ecclesia utrumque iterari. Nam si quando ex ipsa par
te uenientes etiam prepositi pro bono pacis correcto scismatis
errore suscepti sunt, et si uisum est opus esse ut eam
dem officia gererent que gerebant, non sunt rursus ordi
nandi, sed sicut baptismus in eis, ita ordinatio mansit in
tegra, quia in precisione fuerat uicium, quod unitate
te pacis est correctum, non in sacramentis que ubicumque sunt
ipsa sunt. Et cum ipsi expedire uidetur ecclesie, ut prepositi
eorum uenientes ad catholicam societatem honores
res suos ibi non amministrent, non eis tamen ipsa ordinatio
nis sacramenta detrahuntur, sed super eos manent.
Ideo non eis manus imponitur, ne non homini sed ipsi sacramento
fiat iniuria. Sicut autem in baptismo est quod per eos dari possit,
sic in ordinatione ius dandi, utrumque quidem ad perni
ciem suam sed aliud est non habere, aliud perniciose habere,
aliud salubriter habere. Item. De hiis qui ab ecclesie unita
te separati sunt nulla iam questio est, quin habeant et dare
possint, sed perniciose habent, perniciose tradant, quia
extra uinculum pacis sunt. Neutri sacramento iniu
ria facienda est. Sicut recte habet qui ab unitate re
cedit, sed tamen habet, ideo redeunti non redditur, sic et non rec
te dat, qui ab unitate recedit, sed tamen dat, ideo qui
ab eo accepit, ueniens ad unitatem non iteratur. Item.
Aliud est non habere, aliud est non iure habere, uel illicite
usurpare. Non ideo ergo sacramenta sunt Christi et ecclesie,
quia eis illicite utuntur non tantum heretici, sed omnes iniqui et impii,
sed illi corrigendi sunt et puniendi, illa autem agnoscen
da et ueneranda. Item Gregorius. Quod dicitis ut qui ordi
nati sunt iterum ordinentur ualde ridiculum est. Vt
enim baptizatus semel ~~[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~
iterum baptizari non debet, ita qui consecratus est

Symoniace a symoniacis ordinati: quos uterque conpiscit (?). Symoniace a non symoniacis ordinati: quos latet episcopum tamen conrumpi. Non symoniace a symoniacis ordinati: quos episcopus tamen symoniacus. Hii symoniace a symoniacis.

ritus est semel in eodem ordine non ualet iterum conferri. His aliisque pluribus auctoritatibus uidetur asseri in omnibus impiis et in hereticis precisis et dampnatis et sacramenta permanere cum iure dandi. Possunt enim dici symoniaci, et quibus dicitur non sunt iterum ordinandi. Que precisis ex opposito uidentur obuiare. Hec autem quidam ita determinant. Dicunt enim clericos sacerdotali accepta uel spirituali unctione ab ecclesia recedentes baptizandi quidem dandique iura retinere, sed non habere facultatem conferendi sacros ordines uel consecrandi dominicum corpus preterquam precisi sunt et dampnati ab ecclesia. Sic de Gelasius episcopus non habet potestatem largiendi sacros ordines, facultatem tamen baptizandi non amisit. Quod non Augustinus ait, intelliguntur dictum de hereticis qui non sententia ecclesie sed proprie sensus prauitate sui a fidei unitate ac doctrine unitate diuisi sunt. Qui licet tales sint, ius tamen ordinandi et consecrandi habent, et qui ab eis ordinantur ante manifestam precisionem et sicut eis apte gesserunt, et sententia ecclesie dampnati fuerint, tamen sine dicuntur iterum ordinandi non sunt. Ut eumque ab ordinatis ab hereticis, qui seruantes eis ordinibus ministrare ualeant, uel iterum ordinandi non sunt, de his accipiendum est quod dicitur. Nam postquam precisi fuerint et dampnati, ut predicti esse, ius ordinandi consecrandi defectum asseruntur, ut desperantes uel excommunicatis. Alii uero dicunt sacramenta ab hereticis et precisis secundum formam ecclesie et celebrata uera esse et rata, qui recedentes ab ecclesia ius dandi uel consecrandi non perdiderunt, et qui sic ordinantur ab hereticis cum redeunt, iterum ordinandi non sunt. Que uero ab hereticis alii quam in ecclesia fiunt, falsa sunt et inania, et qui a talibus ordinari uidentur non munus sed nullum accipiunt. Et secundum hanc distinctionem uarie de his loquuntur doctores. Quidam non dicunt eadem sacramenta ab hereticis precisis posse celebrari, que a catholicis, si ab illis forma ecclesie seruetur, et ab eis celebrata uera esse et rata quantum ad se, quamuis non ad effectum falsa, quia qui perueniunt reconferre caritatem non debuerint, dampnanda esse dicuntur, quia dantibus illicite uel accipientibus sunt nociuum. Polluta esse dicuntur non quantum ad se, sed per indignam hereticorum celebrationem. Ideo Gregorius communionem eorum uocat execrationem, et innocentius bortiosi ordinationem dampnationem, non quia ita in se sint, sed quia male dantes uel accipientes tales faciunt. Sic et hereticorum sacrificia eorum panem luctus uocat, non quantum ad se, sed quantum ad effectum. Non nisi non traduntur illos hereticos qui in ecclesia ordinati sunt, uel ordinandi et consecrandi, et cum separati fuerint habere, quod non insalmare uel heresi positi ab eis ordinati, et nunc ei fuerint illo iure carent. Ideo cum ordinare uolunt, nullum potius infigunt quam conferant. De simo

Et simoniacis uero non est ambigendum quin maculis sunt heretici, quamuis tamen sua degradationis et ordinant et consecrant. Et licet simoniaci proprie dicantur, qui instar Simonis magi inestimabilem gratiam precio comparare uoluerunt, et qui per intermissio sacro precium recipiunt in modum Giezi, Giezite uocandi sunt. Omnes tamen et dantes et accipientes simoniaci dicuntur, et utrique eadem sententia percelluntur. Differt tamen inter eos qui ordinantur a symoniacis scienter, et eos qui ordinantur. Qui uero scienter a simoniacis se permiserunt consecrari, immo execrari, eorum consecratio omnino irritatur. Qui uero ordinantur a symoniacis, quos tamen ordinantes nesciunt esse simoniacos, quia et pro catholicis tunc habitur, eorum ordinatio misericorditer sustinetur. Si uero aliquid obiciunt se non consecrationis esse, sed res spiritales quas ex consecratione perceperunt pecunie de sipe probant. Nam quisquis horum alterum uendit, sine quo alterum non habetur, neutrum inuenditum derelinquit. Symoniace autem heresis triplex est distinctio. Alii uero simoniace a symoniacis. Unde Nicholaus papa: Statuimus decretum de symoniaca triplici heresi, id est de symoniacis symoniace ordinantibus, uel ordinatis, de symoniacis symoniace non a symoniacis. Symoniaci symoniace ordinati uel ordinatores secundum canones a proprio gradu decidant. Symoniaci et symoniace autem symoniacis ordinati similiter ab officio remoueantur. Symoniacos non symoniace a symoniacis ordinatos misericorditer per manum impositionem propter inpensis necessitate iussimus permittimus permanere. Quod intelligendum est de his qui ordinantur a simoniacis ignorantes eos esse simoniacos non reatus criminis sed ordinatio symoniaci. De his qui uolentes clericos ordinantur ab hereticis

Similiter cum decreuit Alexander symoniacos omnino dampnandos ac deponendos, sub intelligendum est quod quis uolenter attractus fuerit. De his autem quibus licet hereticis uiolenter ordinatis dicit Innocencius quia possunt habere aliquem excusationis colorem si statim discedunt ab eis et pessimo eorum conciliabulo renunciant. De etate ordinandorum

Sanctorum iniquitas canones sanxerunt, ut subdiaconus non ordinetur ante quattuordecim annos, non diaconus ante xxv, non presbiter ante xxx. Deinde si dignus fuit ad episcopatum eligi potest. Quod uolumus et pari modo seruari iubemus. Item Fabianus: Si quis tricennalis etatis impleuerit annos, nullo modo presbiter ordinetur, etsi ualde sit dignus. Quia ipse Dominus triginta annorum baptizatus est, et sic cepit docere. De sacramento coniugii. Quod

Cum alia sacramenta post peccatum et propter peccatum exordium sumpserunt, matrimonii autem sacramentum et ante peccatum legitur institutum, ostendit a Domino, non tantum ad remedium sed ad officium. Refert enim scriptura Genesis in Adam misso sopore, atque una de costis eius sumpta, ex ea mulier formata, uir in spiritu intelligentem ad quem usum mulier facta esset, prophetice dixisse: Hoc nunc os ex ossibus meis et caro ex carne mea. Quam obrem relinquet homo patrem suum etc. Coniugium autem institutum duplex est. Una ante peccatum ad officium facta est in paradiso, ut esset thorus inmaculatus et nuptie honorabiles, ex quibus sine ardore conciperent

Decretum (?) Alexander papa

De duplici institutione coniugii

sub dolore [illegible] ... [illegible] ...
paradysum propter illicitum motum deuitandi ...
multiplicaret. scilicet ut non corrumperet, motum cohiberet.
Nam et ante peccatum dixit deus: crescite et multiplicamini.
et post peccatum omnibus pene hominibus per diluuium consumptis.
Quod uero ante peccatum institutum fuit coniugium ad officium, post
peccatum uero ad remedium concessum, Augustinus testatur dicens: Quod
sanis erat officium, egris est ad remedium. Infirmitas enim in-
continentie que est in carne per peccatum mortua, ne cadat in
ruinam flagitiorum, excipitur honestate nuptiarum. Si enim non pec-
cassent primi homines, sine carnis incentiuo ac feruore libi-
dinis ipsi atque successores eorum conuenirent. et sicut remune-
rabile est aliquod bonum opus, sic coitus eorum bonum esset et re-
munerabile. Quia uero propter peccatum letalis concupiscentie lex mem-
bris nostris inhesit, sine qua carnalis non fit commixtio, re-
prehensibilis est et malus, nisi excusetur per bona coniugii.

Aug. sup. gen. / nil de nuptiis / et concupiscentiis

c. i. *Quod cum primum preceptum fuit, secundum indulgentiam coniugium.*

Prima institutio habuit preceptum; *Que ... mutat ac* secunda indulgentiam. Didicimus enim ab apostolo. *apostolus indulgentia.*
Humano generi propter uitandam fornicationem indultum
esse coniugium. Indulgentia uero quoniam meliora non eligit, re-
medium habet, non premium. Quam si quis declinauerit, meretur generale
iudicium. Quod secundum indulgentiam conceditur, uoluntarium est, non necessarium. Alioquin transgressionis esset qui illud
non faceret. Et potest sane intelligi illud sub precepto dictum
hominibus primis ante peccatum: Crescite et multiplicamini. Quo
et post peccatum tenebantur usque facta est multiplicatio; postquam secundum
indulgentiam nuptiarum contractum fuit. Ita et post diluuium,
quo uniuersum pene genus humanum deletum est, secundum preceptum
dictum est filiis Noe: crescite et multiplicamini. Mul-
tiplicato uero homine, secundum indulgentiam contractum est uin-
culum nuptiarum.

c. ii. *Quot modis accipitur indulgentia.*

Indulgentia autem diuersis modis accipitur,
scilicet pro concessione, pro remissione, pro permissione. Et est per-
missio in nouo testamento de minoribus bonis et de minoribus
malis. De minoribus bonis est coniugium, quod non meretur palmam
sed est in remedium. De minoribus malis, id est uenialibus, est
coitus qui fit causa incontinentie. Illud, id est coniugium, indulge-
tur, id est conceditur. Illud uero, id est coitus talis, permittitur, id est toleratur,
ita quod non prohibetur. *Quod nuptie bone sunt.*

Augustinus de heresibus c. 74

Fuerunt autem nonnulli heretici nuptias detestantes,
qui tatiani appellati sunt. Hii nuptias omnino damp-
nant, ac pares fornicationibus aliisque corruptionibus fa-
ciunt. Nec recipiunt in suorum numero coniugio utentem marem
uel feminam. Quod autem res bona sit coniugium, non modo ex eo
probatur quod dominus legitur coniugium instituisse inter primos pa-
rentes, sed etiam quod in Chana Galilee nuptiis interfuit Christus, eas-
que miraculo commendauit, aquam in uinum conuertens. Qui etiam
postea nisi causa fornicationis uxorem dimittere prohibuit. Et
apostolus etiam ait: Virgo non peccat si nubat. Constat ergo rem
bonam esse matrimonium. Alioquin non esset sacramentum. Sacramentum enim

c. iii.

Cum enim sacre rei signum est. *Cuius rei sacramentum sit coniugium.*
Cum ergo sacramentum coniugium sit, et sacre rei signum est.

[illegible] ...
[illegible] ... erunt duo in carne una. Hoc autem magnum
est sacramentum. Ego autem dico in christo et in ecclesia. Vt enim
inter coniuges coniunctio est secundum consensum animorum et secundum
permixtionem corporum, sic ecclesia christo copulatur uoluntate
et natura, qua idem uult cum eo, et ipse formam assumpsit de natura
hominis. Copulata est ergo sponsa sponso spiritualiter et corporaliter, id est cari-
tate et conformitate nature. Huius utriusque copule figura est in con-
iugio. Consensus enim coniugum copulam spiritualem christi et
ecclesie que fit per caritatem significat. Commixtio uero sexuum illam
significat que fit per nature conformitatem. Non est ergo quod quidam doc-
tores dixerunt illam mulierem non pertinere ad matrimonium
que non experitur carnalem copulam. Ait enim Augustinus: Non
dubium est illam mulierem non pertinere ad matrimonium cum qua doce-
tur non fuisse commixtio sexus. Item Leo papa: Cum societas
nuptiarum ita a principio sit instituta ut preter commixtio-
nem sexuum non habeat in se christi et ecclesie sacramentum, non dubium
est illam mulierem non pertinere ad matrimonium in qua docetur non fuisse
nuptiale ministerium. Item Augustinus: Non est perfectum coniugi-
um sine permixtione sexuum. Hec uero secundum uerborum superficiem
qui acceperit inducitur in errorem, tamen ut dicat sine car-
nali copula non posse esse matrimonium, inter Mariam et Ioseph non
fuisse coniugium, uel non fuisse perfectum; quod nefas est sen-
tire. Tanto sanctius fuit atque perfectius quanto a carna-
li opere immunius. Sed supra posita ea ratione dicta intelli-
genda sunt, quod non pertineat mulier illa ad matrimonium quod expres-
sam et plenam teneat figuram coniunctionis christi et ecclesie. Fi-
gurat enim illam unionem christi et ecclesie que est in caritate, sed non
illam que est in nature conformitate. Est enim in illo matrimonio typus
coniunctionis christi et ecclesie secundum illud quod ecclesia christo caritate unitur,
non secundum illud quod per susceptionem carnis capiti membra uni-
untur. Nec ideo tamen minus sanctum est coniugium, quia ut ait Augustinus in
libro de nuptiis, plus ualet sanctitas sacramenti quam fecunditas uentris.
Est enim coniugium signum spiritualis coniunctionis et dilec-
tionis animorum, qua inter se coniuges uniri debent. Vnde apostolus:
uiri diligite uxores uestras ut corpora uestra. *Que sint consideranda ...*

Aug. Qualiter intelligatur non ... illam mulierem non pertinere ad matrimonium ...

c. x.

Post hoc aduertendum est quid
sit coniugium, et que sit efficiens causa coniugii, et causa propter
quam contrahi debeat, et que sint bona coniugii, et que a peccato ex-
cusent coitum carnalem, et que sint legitime persone ad matrimonium. Sunt
et alia plura in matrimonio consideranda, que sub compendio perstringemus.

c. xi.

Sunt ergo nuptie uel matrimonium uiri *Quid sit coniugium.*
mulierisque coniunctio maritalis inter legitimas personas indi-
uiduam uite consuetudinem retinens. Ad indiuidu-
am consuetudinem pertinet, quod absque consensu alterius
neuter continentiam profiteri potest, uel orationi uacare, et quod inter eos
dum uiuunt uinculum coniugale permanet, ut alii se
copulare non liceat, et ut unusquisque alteri exhibeat quod
utrique sibi. Hac autem descriptione legitimorum et fidelium tantum
matrimonium includitur. *Quando incipiat esse coniugium.*

c. xii.